

Socialdemokratin i Europa under 2000-talet: uppgång eller fall?

Hur den ideologiska utvecklingen av socialdemokratiska
partier i västeuropa påverkat deras valresultat under 2000-
talet

Abstract

Denna text undersöker socialdemokratins utveckling under 2000-talet. I svallvågorna av en nyliberalisering av många socialdemokratiska partier på 1990-talet och genom *tredje vägens politik* fick många partier i Västeuropa ett politiskt lyft där man kunde kombinera vänsterpolitik med en mittenpolitik för att tilltala en större mängd väljare. På längre sikt är inte lyftet lika tydligt, utan i vissa fall vittnar en konvergering mot mitten snarare om ett tapp i väljarstöd. Downs och Karreth (et al.) har teorier för vad som händer när partier konvergerar mot mitten, och dessa ligger till grund för resonemangen. Partiernas ideologiska utveckling mättes utifrån variabler som gav partierna en positionering på vänster-högerskala samt GAL-TAN-skalan, och utvecklingen jämfördes med hur valresultaten sett ut under samma tid. Sammantaget resulterade analysen i att socialdemokratiska partier i Västeuropa som fört en *tredje vägens politik* under längre tid sett sitt väljarstöd sjunka. På kort sikt, framför allt under guldåren på 1990-talet, ledde konvergeringen mot mitten till stort väljarstöd för socialdemokratiska partierna i Västeuropa.

Nyckelord: Socialdemokrati, tredje vägens politik, Västeuropa, Väljarstöd, LRECON, GAL-TAN

Antal ord: 5522

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte och frågeställning	1
1.2	Avgränsning	2
2	Bakgrund.....	4
2.1	Tidigare forskning.....	6
3	Teori.....	8
4	Metod material.....	10
5	Analys	13
6	Slutsatser	17
7	Referenser	19

1 Inledning

Socialdemokratins roll i regeringsmakten har i Västeuropa anor tillbaka till slutet på första världskriget. I de stora industriella makterna i Europa tilläts välfärdspolitik att frodas, och i efterdyningarna av den stora depressionen växte väljarstödet än mer för en politik där staten har en stor roll i ekonomin (2013 Jackson, s. 352), för att sedan ta fart ordentligt i ett post-andra världskriget-Europa. Under 1900-talets sista decennium förändrades detta när många industrijobb flyttade till länder med billigare arbetskraft i bland annat Asien. I många fall lades skyldigheten på socialdemokrater då deras opponenter menade att de högre lönerna som genomförts av socialdemokrater ledde till att företag flyttade sin produktion utomlands. Socialdemokratiska partierna började verka mer gammalmodiga och försvarade det politiska status quo de själva byggt upp som inte längre passade in på världen omkring de. I led med detta utvecklades socialdemokratins - präglade av sin samtid - till en så kallad *tredje vägens politik*. Tanken var att om man kombinerade socialdemokratisk politik med nyliberalistisk syn på styrande, ex. *New Public Management*, kunde man attrahera väljare som tidigare tyckt att socialdemokrater inte regerat med ekonomins välmående i åtanke. *Tredje vägens politik*-eran i Europa medförde att socialdemokratins, om än under en ny skepnad, återigen kunde vinna val och regera. Tony Blair och Labour Party i Storbritannien, Gerhard Schröder och Socialdemokratiska partiet i Tyskland (2001 Newman - de Zoysa, s. 212) och Zapatero och spanska socialistiska arbetarpartiet i Spanien för att nämna några exempel.

1.1 Syfte och frågeställning

Uppsatsen ämnar undersöka vilka skillnader som finns i popularitet bland Västeuropas socialdemokratiska partier och analysera anledningarna till detta. Eftersom socialdemokratins hade ett stort uppsving efter andra världskriget var det till stor grad socialdemokrater och socialdemokratisk politik som återuppbyggde Europa i krigets svallvågor (2020 Hjort - Vinaes Larsen, s. 949). Detta har lett till att socialdemokrater följaktligen har format det politiska status

quo. I och med vågen av politisk och ekonomisk liberalisering på 80-talet har emellertid socialdemokratiska partier fått slita hårt mot att förändra det system som socialdemokratin byggde upp. Med motståndet tillkommer nackdelar, till exempel i en del länder ledde detta till att partiet sågs som gammalmodigt och ovilliga att förändra sig med de nya tiderna och samhällsförändringar.

Uppsatsen syfte är att undersöka hur socialdemokratin presterat i Europa under 2000-talet, och se om våra hypoteser och förningar om ämnet stämmer. Analysen kommer undersöka om och vilken ideologisk utveckling som skett för socialdemokratiska partier, och om det går att se ett samband mellan detta och andelen röster i val.

Vår frågeställning blir således:

Hur har de västeuropeiska socialdemokratiska partiernas ideologiska utveckling påverkat deras popularitet i val?

1.2 Avgränsning

Uppsatsen kommer behandla 15 länder i Västeuropa - Belgien, Danmark, Tyskland, Spanien, Frankrike, Irland, Italien, Nederländerna, Storbritannien, Portugal, Österrike, Finland, Sverige, Luxembour, Cypern - med viss fördjupning hos de länder där de största socialdemokratiska nedgångarna är tydliga. Anledningen till att det blev just dessa länder beror dels på att det finns stora kulturella, ekonomiska och sociala likheter i dessa länder. Dessutom så hade studien blivit än mer omfattande och komplex om även länder utanför Västeuropa skulle vävas in i analysen om socialdemokratins tillbakagång. Socialdemokratin har inte sällan en annan benämning i många östeuropeiska länder, då det finns en historia av kommunism som överskuggar socialdemokratiska partier på ett helt annat sätt än i Västeuropa.

Tidsperioden för analysen kommer att vara 1999–2019. Denna avgränsning valdes för att det var under 1990-talet som nyliberaliserings-eran nådde sin kulm i Europa, och flertalet partier förflyttades mot mitten/höger politik, inklusive de mer vänsterorienterade partierna. Därför är det intressant att ta grund i den perioden, och följa upp åren efter för att se valresultat och partiernas ideologiska utveckling över tid. Till viss mån pågick även “nyliberaliseringen” hos socialdemokratiska partier även efter 1990-talet. Att sträcka analysen längre bak än 2000-talet

hade varit av visst värde, då partiets konvergering mot mitten i huvudsak skedde (och började) under 1980- och 90-talet. Det hade dock ökat omfattningen för uppsatsen än mer, så därav har vi valt att fokusera på socialdemokratiska partiernas positionering och valresultat i modern tid, 2000-talet, med vetskapen om att många av partierna inför 2000-talet positionerade sig väldigt centralt.

Givetvis är också en anledning till tidsavgränsningen databasen vi använder oss av, Chapel Hill Expert Survey, som kommer ligga till grund för resultaten i analysen med mätningar från 1999–2019. Avgränsningen gör att analysen blir aktuell och kan fokusera på ett postindustriellt Europa och socialdemokratins plats i det.

2 Bakgrund

Likt 1930-talets "stora depression" uppstod 2008 en liknande ekonomisk kris i världen. Nyliberalismen och det i många ögon misslyckande av den fria marknaden kunde ha skapat möjligheter för socialdemokratiens argument om en tämjd kapitalism att frodas än mer, men så blev inte fallet. Under den ekonomiska krisen fick många socialdemokratiska regeringar runt om i Västeuropa åta strikta ekonomiska åtgärder för att stävja av krisen. Detta inkluderade hårda ekonomiska åtstramningar som slog hårdast mot välfärd såsom arbetslöshetsersättning och sjukvård. Eftersom socialdemokratiska partier traditionellt förespråkar att utöka välfärdsstaten gick detta emot vad deras kärnväljare anser är viktigaste för partiet och många av de socialdemokratiska partierna i Västeuropa tappade inom kort makten p.g.a. detta. Denna ekonomisk-politiska förflyttningen mot mitten innebar därmed att partierna tappade kredibilitet bland sina kärnväljare eftersom de tidigare röstade socialdemokratiskt för att undvika ekonomisk åtstramning.

Det mest framträdande exemplet är i Storbritannien där deras Labour parti tappade makten 1979 till den nyliberalistiska Margaret Thatcher för att inte återfå makten på nästan 20 år. Det var tack vare den själv nyliberala socialdemokraten Tony Blair som partiet kunde återta makten 1997 (1997 White). Under tidigare val hade partiet istället fört kampanjer på föråldrad politik som inte längre var populärt med väljarna. Då Storbritanniens ekonomi skiftade från tung industri till den mer moderna ekonomin som finns idag, där kontorsjobb och servicesektorn har större betydelse, hade Labour svårt att hänga med. Deras fackföreningar hade stort inflytande i partiet och därmed kunde de bestämma vilken politisk riktning partiet ville ta. Facken voterade i sitt eget självintresse och därmed fick partiet en politik som fokuserade mycket på tung industri och gruvdrift. Något som inte intresserade det alltmer urbana Storbritannien. Det var genom att använda sig av en *tredje vägens politik* som Blair lyckades övertala de brittiska väljarna att Labour igen kunde ha hand om maktens spakar.

Med migrationskrisen som uppstod 2015 fick socialdemokratin en ny kris att hantera. Bland dessa partier skapades en kris då många invånare i Västeuropa inte kände att de kunde ta in invandrare i deras länder och därmed röstade emot partierna som förespråkade en mer öppen migrationspolitik. Eftersom den politiska scenen generellt hade rört sig mer mot *GAL-TAN-*

skiljelinjer istället för de traditionella “vänster-höger”-skiljelinjerna var frågan om migration inte längre handlade om sänkta löner för socialdemokrater, utan istället om integration, tolerans, öppenhet och om hur många migranter ett land kunde ta emot. Så för att förstå sig på varför populariteten för socialdemokratin har ökat/minskat så behöver man ha i åtanke att samhället (och skiljelinjerna) ser väldigt olika ut under 2010-talet jämfört med 1900-talet. Det går inte att dela upp samhällena i Västeuropa som arbetarklass och överklass längre som en strategi för att få röster - för många väljare är det inte en viktig fråga att motarbeta/uppmana kapitalism. Idag har fokuset skiftat från den endimensionella “höger-vänster”-uppdelningen till andra grupper i samhället, baserat på kön, hudfärg och läggning - så kallad “identitetspolitik” eller postmodernism (2020 Sørensen, s. 443). Socialdemokratin behöver alltså förstås som en politisk produkt av sin samtid och kontext - vilket kan vara antingen socialism, tredje vägen eller postmodernism.

Med postmodernismen i åtanke så går det inte att vända blicken för flyktingkrisen 2015 och vad för konsekvenser de fick för socialdemokratiska partier i Västeuropa. Krisen ställde alla partier inför politiska ställningstaganden om öppenhet, tolerans och hjälpsamhet, och det är intressant att undersöka om socialdemokratiska värderingar bibehålls eller om de reformerades för att maximera väljarstödet.

Vi har två hypoteser:

Hypotes 1: Om ett socialdemokratiskt parti rör sig mer åt höger/mitten, så kommer andelen röster att *öka* på kort sikt i det första efterkommande valet.

Hypotes 2: På längre sikt och med val i framtiden i åtanke kommer en konvergering mot höger/mitten snarare kan få motsatt effekt för partiet och *minska* antalet röster.

Kombinerat är vår hypotes är att om ett socialdemokratiskt parti rör sig mer åt höger/mitten, så kommer andelen röster att öka, i enlighet med *Downs basic model* (1957 Downs) på kort sikt/ i det första efterkommande valet. På längre sikt och med val i framtiden i åtanke tror vi att populariteten kan få sig en törn, och att konvergering mot mitten snarare kan få motsatt effekt. Andelen röster på partiet minskar och mer radikala högerparti-åsikter normaliseras vilket ökar rösterna för högern. Partiet konvergerar då de helt enkelt måste positionera sig åt höger, åtminstone centralt, i vissa politiska frågor för att inte riskera att tappa röster från de “flesta väljarna”/medianväljaren. Dock finns det alltid en problematik i att partiet riskerar att tappa

förtroende från kärnväljare och att en del väljare väljer andra partier istället, som representerar den politik de strävar efter. Partiets identitet kan komma att ifrågasättas.

Vi mäter vänster-höger både genom variablerna *GAL-TAN* samt *LRECON*, vilka båda har värden på en intervallskalenivå som går från 0–10 där 0 är mer vänster/libertarian och 10 är mer höger/auktoritär.

2.1 Tidigare forskning

Uppsatsens syfte är att bryta ner orsakerna till att vi ser skillnader i socialdemokratiska partiernas popularitet runt om i Västeuropa, och det finns tidigare forskning om röster/val från Anthony Downs (1957). Downs teori om parti- och väljarbeteende säger att partier konvergerar mot center/mitten som en rationell strategi för att öka andelen röster. Detta på grund av att medianväljaren finns där vilket innebär att den största koncentrationen av röster finns att hämta från mitten.

Aktuell, och en mer för vårt ämne centrerad, forskning går även att hitta från författarna Karreth, Polk och Allen “*Catchall or Catch and Release? The Electoral Consequences of Social Democratic Parties’ March to the Middle in Western Europe?*”. Artikeln är från 2012 och studerar socialdemokratiska partier i Sverige, Tyskland och Storbritannien. Fallstudien prövar olika hypoteser om vilka konsekvenserna blir för de socialdemokratiska partierna när de rör sig mer åt höger politiskt. Bakgrunden till studien är den nyliberalistiska vägen som svepte över Europa under 1990-talet som fick många socialdemokratiska partier att svepas med, och sakta moderera sin politik mer mot center/höger-politik. Inledningsvis fick detta positiva resultat som följd, och i slutet av 1990-talet leddes 12 av då 15 EU-länder av socialistiska regeringar. Decennierna som följt sedan dess har dock slagit tillbaka mot socialdemokratin, och socialistiska regeringar har bytts ut mot liberala/mitten-regeringar.

Det hade kommit en ny våg av liberalism, men det är inte enda anledningen till att socialdemokratiska partier modererade sig. Enligt tesen om “catch-all”-parti innebär det att ett höger-mitten-parti eller vänster-mitten-parti, i syfte att röstmaximera och därmed bibehålla/anskaffa makt, förväntas att moderera sin politik inför val mot den politiska mitten

och de väljare som finns där (1966 Kirchheimer). Partierna vill helt enkelt “fånga alla” väljare som finns, eller åtminstone så många som möjligt av dem. Allen (2012) yrkar på att detta var precis det som skedde kring millennieskiftet i västländerna Tyskland och Sverige, och att det inledningsvis gav goda resultat. Samtidigt var också fokuset mot mitten en av orsakerna till att socialdemokratin blev urholkad, och gav upphov till att mindre mer vänsterinriktade partier att ta plats. Att partier konvergerar mot mitten som en rationell strategi för att öka andelen röster går tillbaka till Downs (1957) teori om att när partier konvergerar mot mitten/center, så gör de det på grund av att medianväljaren finns där.

I texten *Does accommodation work? Mainstream party strategies and the success of radical right parties* (2022 Krause - Cohen - Abou-Chadi) argumenteras för en motsatt tes till forskningen från Downs och Karreth, Polk, Allen. Texten lyder att det *inte* leder till en positiv effekt för partiet att förflytta sig mot mitten/höger genom att ackommodera en politisk mitten/högerposition. Detta eftersom det ger en legitimitet till mitten/höger-frågor, t.ex migrationspolitik och att stänga gränser etc. som annars eventuellt inte hade uppstått. Författarna till texten fokuserar på frågan om migration under flyktingkrisen 2015 där nya högerpartier rönste stor framgång genom att fokusera på just migration i sitt partiprogram och i sina uttalanden. Samtidigt som socialdemokrater antog en strikt linje gällande migration fick de nya partierna legitimitet och därmed större framgångar när deras politik blev bemött (*accommodated*) istället för avvisad (*dismissed*). Eftersom socialdemokrater generellt är positivt inställda till migration ledde den snabba omvändningen till att väljare inte kände sig representerade, och därmed blev alienerade, vilket inte ökar rösterna för ett socialdemokratiskt parti.

3 Teori

Fördelen med att moderera (flytta mot mitten/höger) politiken är inledningsvis tydlig: rösterna ökar vid nästkommande val (2012 Polk - Karreth - Allen). "Catch-all"-teorin var inte exklusiv för när vänsterpartier rörde sig mot center-politik, utan gällde även när högerpartier gjorde det. Om politiken reformerades så ökade rösterna. Dock var det tvunget att finnas en balansgång - blev reformeringen av politiken för radikal så tappade istället partiet väljare i nästkommande val, enligt den så kallade *lagged policy effects hypothesis* (2009 Adams - Somer-Topcu, s. 682).

Migrationsfrågan har varit på tapeten senaste decenniet, och har påverkat många socialdemokratiska partier. Många partier runtom i Västeuropa är internationalister till någon mån och förespråkar därmed för att ha öppnare gränser, utbyte av arbetskraft - och givetvis ta emot flyktingar. Detta var inte en särskilt populär position att inneha under flyktingkrisen 2014–2015 och detta ledde till att många främlingsfientliga partier vann mark runt om i Västeuropa. Dessa partier kombinerade ofta ekonomiskt vänsterinriktad politik med en socialt högerinriktad politik. Detta innebar att många väljare skiftade bort från socialdemokrater för partier som förespråkar mindre immigration. Teorin från Krause, Cohen och Abou-Chadi ifrågasätter om det är en bra strategi att ackommodera (indirekt en konvergering mot mitten) sin politik, i synnerhet för migrationspolitiken. Deras slutsats blir att det *inte* gynnar socialdemokratiska (- eller vänster) partier att ackommodera politiken, utan snarare kan det stärka högerpartierna då deras åsikter legitimeras/normaliseras än mer.

Under den ekonomiska krisen 2008–2009 fick många socialdemokratiska regeringar runt om i Västeuropa åta strikta ekonomiska åtgärder för att stävja av krisen. Detta inkluderade hårda ekonomiska åtstramningar som slog hårdast mot välfärd såsom arbetslöshetsersättning och sjukvård. Eftersom socialdemokratiska partier traditionellt förespråkar att utöka välfärdsstaten gick detta emot vad deras kärnväljare anser är viktigaste för partiet och många av de socialdemokratiska partierna i Västeuropa tappade inom kort makten. Denna politiska förflyttning mot högern innebar därmed att partierna tappade kredibilitet bland sina kärnväljare eftersom de tidigare röstade socialdemokratiskt för att undvika ekonomisk åtstramning.

Texten behandlar även *GAL-TAN* skalan och hur nya politiska skiljelinjer gör att partier inte hänger med i den politiska utvecklingen och att andra nya partier kan stjäla momentum från partier som istället fokuserar på frågor som de traditionellt har gjort. Identitetspolitik och sociala frågor har dominerat den politiska diskussionen i många kretsar i Västeuropa. Ett parti som traditionellt är ett arbetarklass-parti kan ha svårt att ställa om till dessa diskussioner eftersom de inte vill alienera deras väljarbas som istället vill ha fokus på andra frågor.

Eftersom frågan handlar om att styra och att tappa makten måste även det faktum att väljare tröttnar på styrande partier nämnas. Då socialdemokrater i många länder i Västeuropa länge varit det styrande partiet finns det en faktor som inte är lika kvantifierbar vilket är det faktum att väljare generellt efter 1–2 valcyklar vill prova ett annat styrande parti vilket leder till att det sittande partier väljs ut, ibland oberoende av det jobb de gjorde vid makten. Vid början av 2000-talet hade många länder styrts av socialdemokrater under de senaste åren vilket ledde till en nedgång efter då konservativa partier tog över makten.

4 Metod material

Frågan kommer undersökas genom att göra en kvantitativ analys av de västeuropeiska socialdemokratiska partiernas ideologiska utveckling och väljarstöd under tidsperioden 1999–2019. Mer specifikt en *multipl regressionsanalys*, som är en analys där det går att använda fler variabler/faktorer för att uppskatta effekten av ideologisk utveckling i partiet. Det är en flexibel analysteknik där i princip all form data går att använda samtidigt som den är kraftfull, då vi tillåts att väva in flera variabler i analysen (2017 Esaiasson et al, s. 391). Det är en lämplig metod för vår forskningsfråga då vi vill undersöka en eventuell förändring/förskjutning från socialdemokratiska och vänsterinriktade idéer till mer nyliberala idéer (2018 Boréus - Kohl, s. 55), och se om det finns något mönster i hur detta påverkar en uppgång/nedgång i valresultat. I databasen CHES (Chapel Hill Expert Survey) så finns variabler och kodning för just detta. Det blir alltså delvis en kartläggning över socialdemokratiska partiernas utveckling och eventuella övergång till nyliberalisering, men också en kartläggning över hur socialdemokratin presterar i val - en flervariabelanalys.

Genom tillgång till CHES kan vi se partiernas resultat i val, och därmed bilda oss en uppfattning hur resultaten i val har varierat i modern tid, samt se i vilka länder som socialdemokratin fallit hårdast. Detta med hjälp av den beroende variabeln *VOTE*, som är statistik över de socialdemokratiska partiernas andel röster i val, mellan 1999–2019. Röstandelarna är omvandlade från faktiska siffror till procent av de totala rösterna i valet. Detta betyder alltså att vi genomför en datoriserad innehållsanalys (2018 Boréus - Kohl, s. 63) där CHES gjort ett kodschema och SPSS gör kodningen åt oss. Eftersom partier oftast ändrar deras partimanifest och partistruktur innan val ger valresultat en bra bild av partiernas generella väljarstöd.

Chapel Hill Expert Survey är en enkät/databas vars syfte är att mäta politiska partiers positionering i frågor som integration, ideologi och andra politiska skiljelinjer. Mätningarna har gjorts sedan 1999, med återkommande mätningar 2002, 2006, 2010, 2014 och 2019. Inledningsvis omfattade mätningarna 14 västeuropeiska länder, men successivt har antalet länder ökat och i 2019-mätningen kunde partier från samtliga 37 EU-länder räknas in. Majoriteten av forskarna bakom initiativet och mätningarna som görs löpande utgår från universitetet i Chapel Hill, men även från andra universitet i USA, Zürich, Paris och

Köpenhamn. I arbetet att få fram mätresultaten har hundratals akademiker gjort utvärderingar och uppskattningar om partiers positionering, i senaste mätningen (2019) var det t.ex. 421 akademiker som utvärderade 277 partier från EU-länder (2020 Chapel Hill Expert Survey).

Vad som klassificeras som "vänster" eller "höger" förändras och utvecklas över tid och kan skilja mellan kulturer. Detta riskerar att dra ner trovärdigheten för positionerings-mätningarna. Jämfört med till exempel manifesto project som utgår från officiella utsagor i form av partiprogram, så sänker det trovärdighet till den mätningen då det är officiella och gemensamma uttalanden till grund för klassificeringen. När det gäller CHES så är det hundratals akademiker från en rad olika länder som gjort uppskattningar, vilket bidrar med fler infallsvinklar och skapar en mer nyanserad uppskattning över vänster-höger-dimensionen. Akademiker är dessutom i regel läskunniga och pålästa i ämnet, och överlag erfarna och intelligenta (2007 Volkens, s. 113). Detta bidrar givetvis till en ökad trovärdighet för mätningarna, och intersubjektiviteten ökar också med så många akademiker till grund för uppskattningarna.

För uppsatsen blir variabeln *LRECON* särskilt relevant. *LRECON*-variabeln visar partiernas positionering år för år baserat på ideologisk hållning i ekonomiska frågor. Mer specifikt frågor som privatisering, skatt, statliga utgifter och välfärdsstaten. Partier som vill att staten ska ha en stor roll i ekonomin är "vänster" på skalan, och partier som vill ha mindre statlig inblandning i ekonomin är "höger" på skalan. Baserat på resultaten placeras sedan partier på en intervallskala där 0 = extrem vänster, och 10 = extremhöger, enligt den klassiska vänster-höger-skalan. Att undersöka 15 socialdemokratiska partier från 15 länder i Västeuropa genom denna variabel ger en överskådlig illustration över hur vänster/höger ett socialdemokratiskt parti varit under 20 år med mätningar vid jämna mellanrum.

Ytterligare en för uppsatsen relevant variabel är *GAL-TAN*, som placerar partier på en intervallskala efter deras ståndpunkter i sociala och kulturella frågor. Baserat på resultaten hamnar partier på en skala där partiet är: 0 = libertarianskt/postmaterialistiskt, 5 = center/mitten och 10 = traditionalistiskt/auktoritärt. Libertarianskt/postmaterialistiskt innebär att partiet främjar friheten för individen. T.ex genom att tillåta abort, skilsmässa, giftermål med samma kön, ökad invandring etc. Traditionalistiskt/auktoritärt håller inte med om de åsikterna och främjar å sin sida ordning genom bland annat hårdare fängelsestraff, struktur i samhället och ett uppehållande av ett lands traditioner.

GAL-TAN-mätningen ska fungera som ett komplement till *LRECON*-mätningen och ge en uppskattning över hur libertarianska/traditionella de socialdemokratiska partierna i Västeuropa

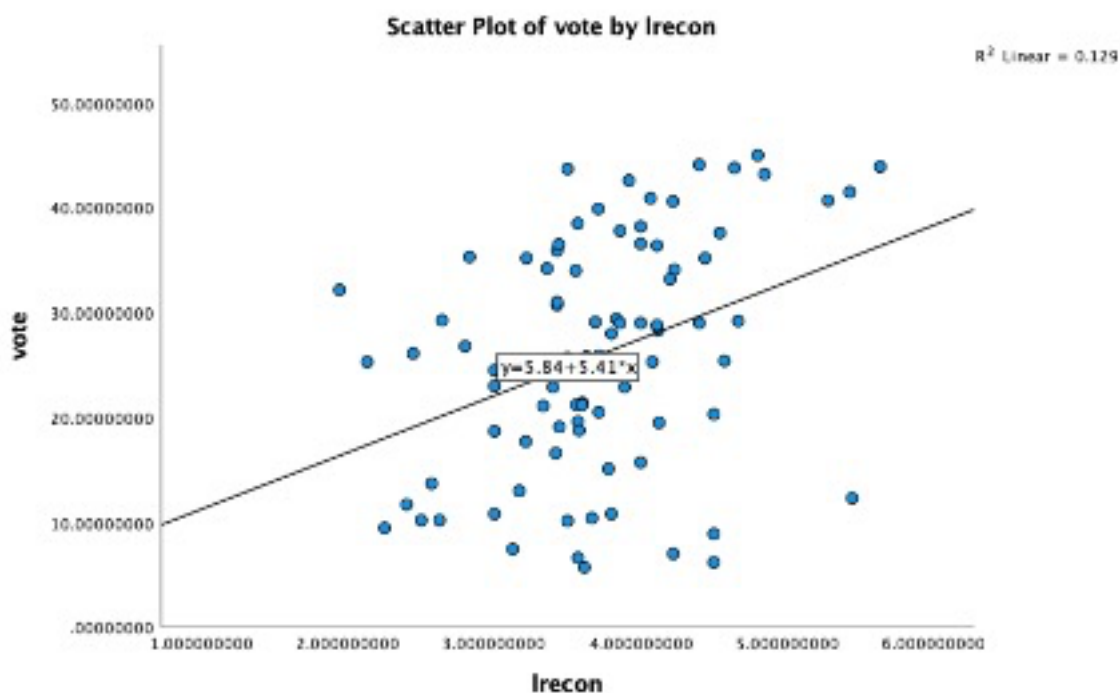
varit över tid, och göra analysen mer tredimensionell och aktuell, än den något utdaterade “vänster-höger”-mätningen. Eftersom de flesta socialdemokratiska partier sprang ur en traditionell vänster-höger konflikt inom sitt land håller de flesta av dessa partier fortfarande på denna linje, vilket gör att *GAL-TAN*, vilket är gjort för en nyare konfliktlinje som partier som gröna partier och främlingsfientliga partier mer fyller rollen som, vilket gör att *GAL-TAN* kan ge svagare resultat gällande vilken påverkan den har på socialdemokratiska partiernas valresultat då väljare som känner sig mer påverkade av *GAL-TAN* skiljelinjen i större utsträckning eventuellt skulle rösta för partier mer lämpliga för dessa skiljelinjer.

Flervariabelanalysen kommer alltså bygga på dessa två variabler (X), som enligt vår hypotes ska kunna visa sig ha en effekt på hur många röster (Y) partiet sedan får i valet. Förhoppningen är att en *multipl regression* ska kunna visa på ett positivt samband för konvergering mot mitten (eller 5–10 på intervallskalorna) och ökad andel röster i efterkommande val (kort sikt). Genom att vi själva analyserar statistiken över valresultaten över tid, så hoppas vi se ett negativt samband för konvergering mot mitten (5–10 på intervallskalorna) och minskad andel röster i val på lång sikt.

Utöver regressionsanalysen så kommer vi även att använda databasen som ett medel för att se hur ideologisk utveckling och valresultat förändrats från en mätning (ett val) till en annan. Detta för att upptäcka de fall/länder som sticker ut och där förändringen är mest anmärkningsvärd. Analysen tar också grund i statsvetenskaplig teori om röstande och val. Som nämnt tidigare så kommer Downs modell för “medianväljaren” och att partier konvergerar mot mitten att prövas och teorin om “ackommoderande” eller “avvisande” politik gentemot konkurrerande partier. “Catch-all”-tesen som förklarar masspartiers beteende med val och ideologi.

5 Analys

Undersökningen visade att det finns en positiv effekt av *LRECON* (förflyttning mot mitten på vänster-höger skalan) på andelen röster (se *Figur 1*) Om ett socialdemokratiskt parti förflyttas ett steg åt mitten/höger på den tiogradiga intervallskalan, ökar andelen röster med 5,3%. Undersökningen visar även en positiv effekt av *GAL-TAN* (förflyttning mot mitten på den tiogradiga *GAL-TAN*-skalan) på andelen röster, om än inte lika stark effekt eller förklaring till den beroende variabeln. Om ett socialdemokratiskt parti förflyttar sig ett steg på intervallskalan, och går mer mot "TAN", så förväntas andelen röster att öka med 0,4%.

Figur 1.

Undersökningen visade också att våra oberoende variabler har en påverkan på den beroende variabeln. Andelen röster beror till 13,1% på partiets positionering på "vänster-höger"-skalan och *GAL-TAN*-skalan (se *Figur 2*).

Den låga signifikansnivån (p-värdet) är 0,003, dvs $<0,05$ och därmed en mycket god signifikans. Går man in mer i detalj på de två oberoende variablerna är det tydligt att *LRECON* (vänster-höger) är störst förklaring till att andelen röster ökar. För "vänster-höger"-variabeln är signifikansen 0,01% och för *GAL-TAN*-variabeln är signifikansen 73,1%. Detta indikerar på att vår hypotes om att förändringen i andelen röster är beroende av ett socialdemokratiskt partis ideologiska positionering stämmer när det gäller *LRECON*. Dock kan inte detsamma sägas för *GAL-TAN*, vad detta beror på är inte helt tydligt för oss men en teori är att många socialdemokratiska partier inte ännu modererat sin ideologi efter *GAL-TAN*-principer utan fortfarande lägger vikt vid ekonomiska/fackliga frågor, enligt vänster-höger-dimensionen. Partier med fokus på miljö och migrationsfrågor passar bättre in på *GAL-TAN*-dimensionen.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.361 ^a	.131	.110	10.3186384

a. Predictors: (Constant), galton, Irecon

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1358.489	2	679.245	6.379	.003 ^b
	Residual	9050.315	85	106.474		
	Total	10408.805	87			

a. Dependent Variable: vote

b. Predictors: (Constant), galton, Irecon

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	4.541	6.887		.659	.511
	Irecon	5.325	1.543	.354	3.452	<.001
	galton	.446	1.293	.035	.345	.731

a. Dependent Variable: vote

Figur 2.

Både den första och andra hypotesen, får empiriskt stöd från utvalda länder i underlaget. LAB i Storbritannien har gått från 43,2% 1999 till 32,2% 2019. PSOE i Spanien har gått från 42,6% av rösterna 2006 till 28% 2019. PS i Frankrike har gått från 25,5% av rösterna 1999 till 7,4%

2019. PASOK i Grekland gick från 41,5% 1999 till 7% 2019. PvdA i Nederländerna har gått från 29% 1999 till 5,7% 2019. SD i Danmark från 35,9% 1999 till 25,9% 2019.

Gemensamt för dessa partier är att de år 1999 eller i början av 2000-talet placerades i mitten på båda skalorna (värden mellan 4–5), och i praktiken var center-partier. Konvergeringen mot mitten/höger och nyliberaliseringen under 1990-talet såg förvisso lovande ut där och då, men har 20 år senare fått en motsatt effekt (2012 Karreth et al, s. 792), vilket statistiken ovan visar. Noterbart är att i länderna Grekland och Frankrike hade det socialdemokratiska partiet mindre än 10% av rösterna 2019, och det går att se en tydlig förflyttning mot den politiska centern fram till- och under 2010-talet. Frankrike gick från **2,3** till **3,3** på GALTAN-skalan, och från **2,4** till **3,8** på LRECON-skalan 2007–2012. Grekland gick från **2,8** till **4** på GALTAN-skalan och **4,2** till **5,6** på LRECON-skalan. Båda partierna konvergerade mot mitten, och såg sina valresultat sjunka på sikt. “Tredje vägens politik” är en moderniserings-strategi för socialdemokratiska partier, och den kan fungera vilket inte minst de nordiska länderna visat på. En grundförutsättning för att strategin ska lyckas är dock att kärnväljare (socialdemokrater) har en stor förståelse för och tro på moderniseringen (2000 Giddens, s. 67).

En anledning till PASOKs fall i Grekland kan härledas till den ekonomiska krisen som uppstod i Grekland efter den globala finanskrisen. Då behövde partiet strama åt landets budget rejält och därmed även skära ner kraftigt på välfärden i landet. Detta gick tvärt emot det väljare hade röstat in partiet på och partiet tappade därmed kraftigt i följande val till gagn av partier längre som positionerade sig längre till vänster.

I Frankrikes fall kan tappet i väljarstöd tydligt ses under den socialdemokratiska presidenten Francois Hollande. Han valdes på en vänsterriktad plattform men under hans ämbets tid blev han alltmer höger. Detta ledde till att många inom hans parti flyttade sina röster under nästkommande val, 2017, till partier med en tydligare vänsterinriktning som *La France Insoumise* under Jean-Luc Mélenchon. Mélenchons parti fick ett mycket större mandat än Hollandes socialdemokratiska efterträdare Benoît Hamon. Detsamma gällde även Emmanuel Macrons *En Marche!* (2017 Ministère de l'Intérieur). Som tog många av *Parti Socialiste* röstare genom att tilltala de med en mittenpolitik. Partiet flyttade alltså sig för långt mot mitten vilket förde bort många tidigare kärnväljare medan de i mitten drogs bort av en kandidat från ett parti vars utgångspunkt var centern.

Referenspunkter för händelser i modern tid när socialdemokratiska partier har rört sig mot mitten/höger är dels för att bemöta den finansiella krisen 2008, dels för att bemöta flyktingkrisen 2015. Vid båda tillfällena straffades partierna då de inte kunde bemöta kriserna på ett sätt som tillfredsställer både kärnväljare samt mittenväljare. Den ekonomiska krisen var särskilt svårt för socialdemokratiska partier att hantera då det krävdes en nedskärning av statliga utgifter för att hantera krisen (förflyttning mot mitten, eller 5, på vänster-höger-skalan). Detta innebar att välfärden i många fall behövde skäras ner eller privatiseras. Socialdemokratiska partier är inte allmänt kända för dess förespråkande av välfärdens nedskärning. När ett parti måste begå en total omsvängning i sin politiska linje betyder det ofta att partiet kommer tappa stöd eftersom många väljare känner sig alienerade från det parti som tidigare stod för samma sak som en själv. Detta ger upphov till en förflyttning från "tredje vägen"-socialdemokrater till mer vänsterextrema men även högerextrema partier (2010 Ryner).

Under flyktingkrisen 2015 växte stödet för högerpopulist-partier som tilltalade väljare som var för en strängare, mer restriktiv migrationspolitik (2016 Greven, s. 1–6). Detta ställde vänsterpartier inför ett vägval, om de skulle befästa/stärka sin position till vänster eller ackommodera sin migrationspolitik mot höger. Det som hände var att en del socialdemokratiska partier ändrade sina åsikter kring migranter och blev mycket hårdare om vilka som fick komma in i sina respektive länder, vilket givetvis gav upphov till debatt och för nya skiljelinjer att skapas. Det är känsligt att, som socialdemokratiskt parti, bli mer restriktiv med migrationspolitiken och därmed ackommodera sig med höger/TAN-partierna, då detta utmanar vänster-socialistiska ideal. Det har också visat sig vilka konsekvenser det kan få.

Hjorth & Vinaes Larsen (2020) har analyserat vad en reformering av migrationspolitiken hos danska Socialdemokraterna får för konsekvenser när det kommer till väljarstöd. Det som studien kom fram till var två huvudsakliga slutsatser: Ackommodering av högerradikal migrationspolitik kommer kosta partiet röster från väljare som är för en öppen migrationspolitik. Däremot så kommer dessa förlorade väljare sannolikt att istället rösta på annat vänsterparti där de får den öppnare migrationspolitik de är ute efter - inte sällan är detta andra vänsterparti stöd och en del av koalitionsregeringen där Socialdemokraterna redan sitter/regerar. Med andra ord så "stannar" rösterna inom parti-blocket med hjälp av en ackommoderande politik. 2019 var 50% av de socialdemokratiska regeringarna i Västeuropa koalitionsregeringar med stöd av partier till vänster om Socialdemokraterna (2020 Hjorth - Vinaes Larsen, s. 956).

6 Slutsatser

Våra resultat visar att det finns en påverkan på hur nära centern man ligger i förhållande till mängden röster. Det gynnar ett parti mycket väl att röra sig mot mitten då det finns fler väljare att locka närmare centern. Genom dessa resultat kan vi styrka hypotes 1. Någon utvärdering om det endast är på kort sikt är svårare att mäta då olika länder ger olika resultat vid samma tidpunkter vilket gjorde det svårt med hjälp av vårt dataprogram SPSS att komma fram till simpel tidslinje som gav tydliga resultat. Vi kan dock se detta fenomen när vi gör en närmare analys av länder såsom Grekland och Frankrike. Dock kan vi inte definitivt säga att hela hypotesen är applicerbar, dock är vissa delar av den styrkt.

Hypotes 2 är svårare att styrka med vår kvantitativa analys, dock genom en närmare analys av länder där de socialdemokratiska partierna har kollapsat finns en betydande faktor av att partierna rört sig för långt mot mitten vilket öppnade upp för partier längre åt vänster att ta över. Eftersom tidsskalan är relativt kort på vår kvantitativa analys är det svårt att hitta något definitivt resultat. Dock är det en märkbar sänkning i väljarstöd mot mitten/slutet av 2010-talet i många länder då partierna styr i länderna länge med *tredje vägens politik*. Dock är det svårt att skilja på vad som eventuellt är det faktum att partier naturligt sett röstas ut ur makten i en demokrati och vad som faktiskt är det faktum att vänsterväljare inte längre nöjer sig med politiken som bedrivits av de styrande Socialdemokraterna.

Fastän de allra flesta västeuropeiska länder har tappat substantiella mängder i procent är partierna fortfarande ledande politiska partier i många länder. Europas största ekonomi styrs idag av en koalitionsregering med socialdemokrater som det största partiet. Denna form av styre har blivit mer vanligt och i vår tro kommer det vara framtiden för socialdemokratiska partier som vill styra sina respektive länder. Istället för att ha en stabil procentsnivå runt 40% måste partierna istället slåss enbart om att bli störst och därmed ha förtur till att bilda en regering med partier med överkomliga ideologiska skillnader.

På grund av den fragmentering i politiken som har skett under 2000-talet är det idag svårare och svårare att bilda regering - både för höger och vänsterpartier. Det är inte enbart socialdemokratiska partier som har tappat stöd även traditionella högerpartier. Man kan inte i

allmänhet inte få en majoritet som enskilt parti längre. På grund av exempelvis miljö rörelsen från vänstern och främlingsfientliga partier från högern tappar traditionella partier som styr många länder sedan efterkrigstiden många röster och kan inte längre uppnå lika hög andel valröster som kanske tidigare varit möjligt.

Den traditionella arbetarklassen som socialdemokrater länge förlitat sig på för att vinna val är idag inte lika betydande som den en gång var. P.g.a. detta har partier behövt röra sin politik för att bemöta de skiftande demograferna. Detta har lett till en viss främmandegöring av de traditionella väljarna för socialdemokrater. Detta betyder dock inte att socialdemokrater tappat sitt stöd helt, närmast tvärtom. Idag styrs ett flertal stora västeuropeiska ekonomier av socialdemokrater. Dock de flesta av dessa partier i koalitionsregeringar något som har blivit mer vanligt de senaste årtiondena p.g.a. ökande politisk fragmentation. Socialdemokratin frodas alltså än idag skillnaden är att mängden röster partierna får är betydligt lägre än de traditionellt varit i många länder. Fragmentation och tapp av röster är även inte något som är unikt för socialdemokrater eller vänstern generellt. I många länder har mer extrema högerpartier uppstått som drar många röster från mer traditionella högerpartier.

Socialdemokratin har en lång historia och har i många delar varit med och aktivt bidragit till denna historia. Många länder idag har bestående institutioner som baseras i socialdemokratisk ideologi. Eftersom socialdemokrater bidragit till att återuppbygga Europa efter andra världskriget har partierna och den socialdemokratiska ideologin blivit del av status quo. Detta har på senare tid lett till att partier runt om i Europa har tappat stöd och behövt återuppfinna sig själva ideologiskt för att fortsätta vinna val. Detta har fungerat men idag lever många socialdemokrater i skuggan av vad deras föregångare byggt och har svårt att göra eget i stället för att enbart stå för det som tidigare gjorts.

Fastän partier i många ställen runtom i Europa har tappat stöd betyder detta inte att socialdemokratin har fallerat helt. Vi märker en stark inklinering för väljare att i större utsträckning rösta på partier närmare mitten, dock vill man inte flyga för nära solen då det i flera fall som nämns i texten gett partierna katastrofala resultat som i slutändan gjort att de överskuggas av partier långt mer vänster än de.

7 Referenser

Adams, James - Somer-Topcu, Zeynep, 2009. "Moderate Now, Win Votes Later: The Electoral Consequences of Parties' Policy Shifts in 25 Postwar Democracies". *The Journal of Politics* 71(2).

Bakker, Ryan, Liesbet Hooghe, Seth Jolly, Gary Marks, Jonathan Polk, Jan Rovny, Marco Steenbergen, and Milada Anna Vachudova. 2020. "1999 – 2019 *Chapel Hill Expert Survey Trend File*."

Boréus, Kristina – Bergström, Göran (red.), 2018. *Textens mening och makt*. Upplaga 4. Lund: Studentlitteratur AB

De Brauw, Alan, 2017. "Does Immigration Reduce Wages?". *Cato Journal* 37(3), s. 473-480.

Downs, Anthony, 1957. "An Economic Theory of Democracy". Michigan: Harper 1957.

Esaiasson, Peter, 2017. *Metodpraktikan*. Upplaga 5. Visby: Författarna och Wolters Kluwer Sverige AB 2017.

Greven, Thomas, 2016. "The Rise of Right-wing Populism in Europe and The United States". *Friedrich Ebert Stiftung*.

Hjorth, Frederik - Vinaes Larsen, Martin, 2020. "When Does Accommodation Work? Electoral Effects of Mainstream Left Position Taking on Immigration". *British Journal of Political Science* 52(2), s. 949-957

Jackson, Ben, 2013. "The History of Social Democracy" i 2013 Freedom - Targent - Stears (red.), *Oxford Handbook of Political Ideologies*. Upplaga 1. Oxford University press 2013. 348-263.

Karreth, Johannes - Polk, Jonathan - Allen, Christopher, 2012. "Catchall or Catch and Release? The Electoral Consequences of Social Democratic Parties' March to the Middle in Western Europe". *Comparative Political Studies* 46(7), s. 792-822.

Ministère de l'Intérieur, 2017. *Election présidentielle 2017*. Hämtdatum: 2022-04-22.

Newman, O., de Zoysa, R. (2001). The Promise of the Third Way. In: *The Promise of the Third Way*. Palgrave Macmillan, London.

Ryner, Magnus, 2010. "An Obituary for the Third Way: The Financial Crisis and Social Democracy in Europe". *The Political Quarterly* 81(4), s. 554-563.

Sachweh, Patrick, 2018. "Crisis experiences and welfare attitudes during the Great Recession: A comparative study on the UK, Germany and Sweden". *Acta Sociologica* 62(2), s. 135-151.

Volkens, Andrea, 2007. "Strengths and weaknesses of approaches to measuring policy positions of parties". *Electoral Studies* 26, s. 108-120. Berlin: Social Science Research Center

White, M., 1997. Blair's crushing triumph. *The Guardian*. Hämtdatum: 2022-05-10.